

Kapitola první

Odcizil jsem se.

To je první, co mě napadne, když vyjdu z domu, přejdu cestu a nastoupím do našeho dobitého starého kombíku. Správně by to asi mělo být „*odcizili* jsme se“, ale nejspíš je to hlavně moje chyba. Ve zpětném zrcátku vidím svou manželku Jody, jak s dlouhými neupravenými a zacuchanými vlasy stojí ve dveřích. Do boku jí zavrtává tvář náš osmiletý syn Sam. Snaží se zakrýt si oči i uši zároveň, a já vím, že to není proto, že by mě nechtěl vidět odjíždět. Připravuje se tím na zvuk motoru, který pro něj bude příliš hlasitý.

Zvednu ruku v hloupém, omluvném gestu, jaké člověk udělá, když náhodou někomu vjede do cesty. Pak otočím klíčkem a pomalu se rozjedu. Jody je najednou u okýnka a jemně na něj klepe. Stáhnou ho.

„Opatruj se, Alexi,“ řekne. „Všechno si to, prosím tě, vyřeš – měl jsi to udělat už dávno, když jsme ještě byli šťastní. Kdybys to tehdy udělal, kdo ví, třeba bychom byli šťastní i teď.“

Oči má zvlhlé a hřbetem ruky si zlostně utírá slzu. Pak se na mě podívá a můj smutný, provinilý výraz na její vztek asi trochu zapůsobí. Její usazený pohled trochu zjihne.

„Pamatuješ, jak jsme byli kdysi kempovat v Cumbrii? Jak nám tam tehdy ty kozy sežraly stan a tys chytl plíseň na nohou? Ať už se teď děje cokoliv, takhle hrozné to snad není, ne?“

Mlčky přikývnu, zařadím rychlost a rozjedu se. Když se opět podívám do zpětného zrcátka, vidím, že Jody se Samem už zašli zpátky dovnitř. Dveře jsou zavřené.

A je to. Devět let spolu a možná je se vším konec. Sedím v našem mizerném autě a netuším, kam jedu.

Sam byl krásné miminko. Odjakživa byl nádherný. Když se narodil, měl husté hnědé vlasy a velké svůdné rtíky – jako takový malý počurávající se Mick Jagger.

Od první chvíle to s ním bylo těžké. Nejedl ani nespal. Plakal a plakal; brečel, když ho Jody chovala, a brečel, když ho položila. Jako by zuřil, že vůbec musí být na světě. Než se konečně nechal trochu nakojit, trvalo to víc než den. Vyčerpaná a zoufalá Jody ho držela u prsu a plakala úlevou. Unaveně a zmateně jsem tomu přihlížel, v ruce tiskl balíček čokoládových tyčinek a časopisy; zbytečné potěšení pro novopečenou maminku. Velmi rychle mi došlo, že neexistuje nic, co bych jí mohl dát, abych jí to ulehčil. Tak to je. Tohle je teď život.

Byl to pořádný fofr.

„Můžeš zůstat, jak dlouho budeš chtít,“ oznamuje mi Dan, když se u něj o třiadvacet minut později objevím. Věděl jsem, že Dan tu pro mě bude; nebo jsem aspoň věděl, že bude v neděli odpoledne doma, protože se tou dobou obvykle z něčeho vzpamatovává – ať už je to otvíračka nového klubu, náhodný sobotní románek nebo vzrušující kombinace obojího.

„Mám pro tebe volnej pokoj,“ řekne, když nastoupíme do výtahu. „A taky bych někde měl mít nafukovací matraci. Jenom možná trochu uchází. Ale to ony vlastně všechny, co? Spal jsi někdy na nafukovací matraci, která by neucházela? Nespal, co? Promiň, kamaráde, ty teď máš asi trochu jiný starosti. Je mi to jasný.“

Pak zaraženě stojím v jeho chodbě a v ruce pořád svírám sportovní tašku Nike, kde mám v podstatě veškeré svoje oblečení, notebook, nějaká cédéčka (proč?), hygienickou tašku a fotku Jody a Sama z dovolené v Devonu před čtyřmi lety. Sedí na pláži a smějí se, ale je to jen příšerná přetvářka. Celý ten týden byl hotová noční můra, protože Sam nemohl v divné nové posteli pod těžkou neznámou peřinou spát a taky se hrozně bál racků. Takže nakonec spal s námi, pořád se vrtěl a celou noc se budil – celou a každou –, až jsme

byli tak unavení, že jsme skoro nevytáhli paty z karavanu. Další dovolené už jsme pak víceméně vynechali.

„Chceš se jít někam opít?“ nabídne mi Dan.

„Já bych... Radši bych si nejdřív někam dal věci a na chvílku si sedl, jo?“

„Jasně. Postavím na čaj. Měl bych mít nějaký sušenky. Určitě nějaký mám.“

Dan zamíří do kuchyně a já se dověču do pokoje, pustím tašku na zem a sesunu se na kancelářskou židli u počítače. Na chvílku zvažuju, že ho zapnu a napíšu Jody, ale místo toho se dívám ven z okna. Co bych jí jako psal? *Ahoj Jody, promiň, že jsem vám poslal manželství. Nešlo by na těch posledních pět let nějak zapomenout? :*)

Ve skutečnosti už ani nevím, jak s ní mluvit, natož jak jí psát. Celé manželství jsme strávili obavami o Sama – kvůli jeho výbuchům, mlčení, dnům, kdy na nás ječel, dnům, kdy se schovával v posteli a vyhýbal se jakémukoli kontaktu. Celé dny, dlouhé měsíce, jsme se snažili předcházet dalším záchvatům. A jak jsme se to tak všechno pokoušeli nějak zvládnout, to, co bylo mezi mnou a Jody, prostě vyprchalo. Teď je to najednou hrozně zvláštní, nebýt se Samem, i když je to zatím jenom pár hodin; ten tlak je pryč, ale na jeho místo už nastupuje smutek. Citové vakuuum zřejmě není nic přirozeného.

Z Danova bytu v sedmém patře nového moderního bytového komplexu na kraji města je vidět celý Bristol rozprostírající se na horizontu; cihlové panorama viktoriánských domků, kostelních věžiček a kancelářských budov z šedesátých let, tlačí se na sebe jako netrpěliví lidé na cestě do práce. Tam venku jsou tisíce domovů, v nichž žijí rodiny – rodiny, které se zrovna teď nerozpadly.

Začínám si říkat, že nějaký drink by možná nemusel být špatný nápad. Ale jak na to byť jenom pomyslím, zamlží se mi oči a pár vteřin trvá, než mi dojde, co se děje. Aha. Je to tak, brečím. A pak mi po tvářích stékají obrovské slzy, které za sebou nechávají vlhké cestičky, teče mi z nosu a celý se třesu.

„Čaj je hotovej,“ zavolá Dan z chodby. „Myslel jsem, že mám i čokoládový esíčka, ale našel jsem jenom tyhle sušenky. Nevím, jestli je to úplně ono.“

Objeví se ve dveřích, podívá se na mě a vidí, jak sedím na podlaze u židle, hlavu v dlaních a neovladatelně vzlykám.

„Tak dobře,“ řekne a opatrně položí čaj na stůl. „Já se po těch esíčkách ještě podívám.“

Rozhodneme se, že se nikam opít nepůjdeme.

Později v noci se mi zdá, že se propadám do hnusné černé bažiny, ze které není úniku. Když se s lapáním po dechu probudím, je mi jasné, že to musel být nějaký zoufalý projev mého emočního stavu – pak mi ale dojde, že matrace pode mnou se rychle vypouští a já se skutečně propadám. Tolik k mému podvědomí.

„Jak jsem se sem dostal?“ ptám se sám sebe a unikající vzduch občas zasípá, jako když si upšoukne štěně. Víte, jaké to je, uvažovat ve tři ráno nad životem? Všechno se točí kolem chyb, které jste udělali, zpátky do minulosti se táhnou trhliny selhání jako na popraskané, špatně omítnuté zdi – i v té tmě je můžete všechny sledovat až ke zdroji. Nebo si to aspoň myslíte. Nakonec se většinou ukáže, že zdroj je neurčitý a nepřetržitě v pohybu – jako díra v nafukovací matraci. Antičtí filozofové měli takové rčení: „Poznej sám sebe.“ Pamatuju si, jak jsem se na univerzitě učil o Oidipovi – prohřešil se právě tím, že nevěděl, že ho hned po narození oddělili od rodičů, a proto by si měl dávat sakra pozor, jestli chce opravdu zabít staré muže někde na cestě a spát s ženským, co jsou dvakrát starší než on. Kdo ale sám sebe doopravdy zná? Teda, nechci tím říct, že na všechny čekají tak osudné chyby, jaké udělal Oidipus – to by bylo v prdeli. Kdo ale doopravdy ví, proč děláme, co děláme? Já jsem zaseklý v práci, kterou nesnáším, dělám přesčasy, domů se plahočím za tmy a pořád si říkám, že to je proto, že potřebujeme peníze, potřebujeme bezpečí. Sam chodí k logopedovi, Jody ne-

může pracovat, protože on potřebuje její neustálou péči; ona je ta, ke komu utíká, když ho děsí jeho vlastní chování. Já rozpačitě postávám někde vzadu, strachuju se, nabízím pomoc, která je k ničemu. Jak to můžu všechno zase dát dohromady?

Kolem čtvrté ráno se mi nějak podaří upadnout do stavu polovědomí, co by se s kapkou velkorysosti dal nazvat spánkem. Zdánlivě po pár minutách se ale skrz závěsy začne prodírat světlo a je pondělí ráno a Dan stojí ve dveřích v sakra úzkých boxerkách Calvin Klein a hladově hltá z misky lupínky.

„Půjdeš do práce?“ zeptá se mě. „Můžu ti tu nechat klíče. Tak za deset minut musím letět. Pomáhám Craigovi s webem, ktorej dělá pro jedno hudební vydavatelství ve Stokes Croft. Dej si klidně lupínky a kafe. Jsi v pohodě? Vypadáš trochu líp. Teda, vypadáš hrozně, ale aspoň nebrečíš.“

Zmizí v koupelně. Podívám se na telefon, jsou tam dvě zprávy, ale ani jedna není od Jody. Jsou od Daryla z práce. V první stojí: *Hejbní sebou, mám pro tebe dvě nové oběti.* A následuje: *Teda, myslel jsem „klienty“.* Obě smažu.

Pak se obléknu a vyjdu ven a vleču se do města. Slunce je nízko a jasně září na domy, světlo se odráží od oken a hladkého betonu. Před dvaceti lety tady všude byly polorozpadlé továrny a prázdné pozemky, utopené v poházených odpadcích a rozrůstajícím se plevelu. Pak se ekonomika zase dala do pohybu a najednou tu stojí prvotřídní nemovitosti. Než se nadějete, stane se z toho futuristická obytná oblast, gigantická zástavba pseudobrutalistických domů napěchovaných úhlednými bytčky pro mladé profesionály na vzestupu.

Podobných lidí jsem potkal hodně. Pomáhám jim tam žít. Za své hříchy pykám tím, že jsem hypoteční poradce. Mou prací je přeměňovat naděje a sny klientů a porovnávat je s trhem nemovitostí a jejich našetřenými úsporami. Jinak řečeno pomáhám lidem vyměnit všechno, co si kdy

vydělají, za garsonku, kde si člověk nemůže ani pověsit fotku kočky, kterou si stáhl do svého chytrého telefonu. Je to taková zvláštní rodičovská práce – podíváme se na to, co máte a co si můžete dovolit; nebudeme to přehánět, musíme zůstat nohama na zemi. Jaký je váš majetek? Máte nějaké bohaté příbuzné? Procházíme si různé rozpočty. Mladé páry čerstvě po svatbě nebo s dítětem na cestě, které sčítají své nuzné prostředky. Jejich dojemně nadějně pohledy. Bude to stačit? Často ne. Zůstaňte ještě pár let v nájmu, šetřete. Tohle je moje každodenní praxe. Ten systém je v háji; vidím celé čtvrti, kde mladí nemají šanci si něco koupit. Místo toho se stěhují pryč od rodičů. Kam, to nevím.

Dělám to už sedm let, prožil jsem vzestup i recesi a pomalé zotavování. Původně to mělo být jenom takové nouzové řešení. Kancelářská práce, která mi pomůže platit účty, dokud se neobjeví něco lepšího. Uklouzl jsem ale na cestě kariérního růstu a nezvládl se zase postavit. Nakonec se ukázalo, že mi to jde – umím se vcítit do chudých, pomoci bohatým. Mám velkou trpělivost s klienty, kteří nerozumí tomu, o čem mluvím – tuto schopnost jsem získal během tří let rozebírání filozofie s lidmi přesvědčenými o tom, že Nietzsche měl pravdu. Když tomu peníze odpovídají, uzavřu smlouvu, když ne, umím klienta vlídně zklamat. To, co se ale děje doma, s počítačem a přístupem k národnímu hypotečnímu trhu vyřešit neumím.

Neumím to vyřešit nijak.

Krátká procházka přes Avonu, podél přístavu, a jsem v práci, v malé soukromé realitní kanceláři jménem Stone-wicks, vmáčknuté mezi hospodu a sendvičový bufet v hustě zastavěné nemoderní čtvrti v centru města. Daryl sedí u okna v levném obleku, nabitým statickou elektřinou, ještě mokré ježaté vlasy mu schnou v odrážejícím se slunečním světle.

„Všecko v pohodě?“ zeptá se od stolu, aniž zvedne hlavu od počítače. Darylovi je něco málo přes dvacet a sálá

z něj strojené odhodlání, ale zároveň pořád zvládá být za všech okolností děsivě bezstarostný. Tenhle týpek vyloženě nemůže dělat nic jiného než realitního makléře. Někde v počítači má tabulku, do níž si zapisuje své prodejní cíle na příštích třicet let. Když uzavře smlouvu, zatroubí na debilní houkačku na kolo. Je to až žalostné, že se narodil v devadesátých letech, a ne na sklonku šedesátých. Měl to být mladý thatcherista. Zasloužil by si naducaný kožený zápisník a Golf GTI. Místo toho má chytrý telefon a Corsu. Je mi ho líto.

Zamumlám něco na odpověď a po rozvrzaných dřevěných schodech zamírím do své kanceláře. A pak zavolám Jody.

„Ahoj, to jsem já.“

„Ahoj.“

„Jak to jde? Co Sam?“

„Jde to. Je ve škole. Celou cestu brečel – nepomohlo dokonce ani napodobování *Toy Story*. Když jsem dělala Buzze Raketáka, praštil mě do pusy. Ale je fakt, že ten mi nikdy moc nešel. Paní Ansonová řekla, že ho pohlídá.“

„Jsi v pohodě?“ zeptám se.

Následuje dlouhá pauza. Jeanette, sekretářka, nakoukne dovnitř a napodobí pití z hrnku. Přikývnu a zvednu palec.

Kancelář působí stroze. Sešlapaný bordó koberec a upatlané okno s výhledem na malé parkoviště vzadu za domem. Na stěně dřív býval obraz viktoriánského Bristolu, ale sundal jsem ho a místo něho pověsil fotku Corbusierovy vily Savoye, abych si připadal inteligentněji a všechny naštvál. Je tu taky kartotéka a na ní tucet pohlednic s poděkováním od mladých párů, které se vydaly do světa se svými obrovskými dluhy.

„Tak co budeme dělat?“ zeptá se.

„Nevím. Promiň, musím končit, jde sem další pár.“

Jakmile zavěším, vejde Jeanette s čajem. Už chce něco říct, ale pak se na mě podívá a tiše položí hrnek na stůl. Vrhne na mě soucitný pohled a odejde. Slyšela všechno.

Zbytek kanceláře se to dozví během deseti minut. Opustil jsem svou ženu a autistického syna.

Chvilí si říkám, že jsem unikl rodinným mukám, ale mýlím se. O hodinu později jdu do města na oběd a zaskočím do malého bistra, kam jsme s Jody brávali Sama. Uprostřed poledního shonu zahlédnu u jednoho stolku Jody s kamarádkou Clare. Spiklenecky se hrbí nad dvěma středně velkými latte. Zamírím k nim, prodírám se mezi mladými matkami a studenty. Nevšimly si mě.

„Je tak strašně vzdálený,“ stěžuje si Jody. „Vůbec se na něho doma nemůžu spolehnout. Vždycky má něco jiného.“

„Nezvažoval nějakou poradnu nebo tak něco?“ zeptá se Clare. „Nebo řešil vůbec někdy, co se mu stalo?“

A samozřejmě že Jody a Clare se baví úplně o všem. Samozřejmě že tady u oběda rozpitvávají náš vztah. Jsou tak nenuceně, nestřeženě otevřené, jak to muži vůbec neumí. Znáte to: „Zkus tenhle citronový dort, je výborný, no a co ten emocionálně apokalyptický rozpad tvého devítiletého manželství?“

„Ahoj,“ pozdravím trapně.

Obě zvednou hlavu, lehce vyděšeně.

„Jé, ahoj Alexi,“ řekne Clare. „Zrovna jsme o tobě mluvily.“

„Slyšel jsem,“ odpovím. „Můžu si jenom na chvíličku promluvit s Jody?“

„Jasně, zrovna odcházím. Jody, uvidíme se později, jo?“

Jody tiše přikývne. Posadím se. Hraje si s prázdným sáčkem od cukru vedle hrnku.

„Takže Clare asi ví o všem, co?“ začnu.

„Jo, byla jsem rozhozená a potřebuju mluvit aspoň se svými přáteli, Alexi. Když *my* dva spolu nemluvíme. Takhle se už žít nedá. Jsem hrozně unavená. Mám už toho všeho úplně plné zuby.“

„Já vím, já vím. Potřebovali mě ale v práci, jsme pod hrozným tlakem. Mrzí mě, že jsem tu pro tebe a pro Sama nebyl, mrzí mě, že se vždycky vykroutím z hlídání. Je to prostě tak hrozně...“

„Těžké?“ dokončí Jody. „To teda sakra je, Alexi. Je to sakra těžké. Ale on tě potřebuje.“

„Víš, jak někdy plynou týdny a on je úplně v pohodě? Zbožňuju ho. A pak se to zničehonic vrátí. To je nejhorší. Vždycky si říkám, že jsme se přes to dostali. Tohle a ještě ta práce...“

„Ale Alexi, to není prací, je to v tobě.“

„Já vím.“

„A to je ono, Alexi. Proto potřebuju trochu času. Sam nezvládá, jak na sebe křičíme. Máma se nabídlá, že může chvíli zůstat, kdybych potřebovala pomoc, a taky je tu Clare. Musíš si to v sobě vyřešit.“

„Co ta Samova škola? Máme už jenom pár měsíců na to, se rozhodnout, jestli ho nezkusit přesunout.“

Co Sam? Celé naše životy točí kolem téhle věty! Sam je planeta starostí a zmatku, kolem které obíháme po většinu našeho vztahu. Loni nám pediatr po nekonečných měsících testů a rozhovorů sdělil, že se náš syn nachází na horní části autistického spektra. Té funkčnější, jednodušší části. Povrchové části. Má problémy s řečí, bojí se společenských situací, nesnáší hluk, některé věci musí být po jeho, a když je zmatený nebo vyděšený, je agresivní. Skryté sdělení, které se schovávalo pod touhle informací, ale bylo, že to máme v porovnání s některými jinými rodiči ještě jednoduché.

A ano, ta diagnóza byla úlevou. Konečně nějaké pojmenování. Když křičí a bojuje na cestě do školy, když se v restauraci schovává pod stůl, když odmítá obejmout příbuzné nebo na ně vůbec reagovat, kamarády nebo kohokoli jiného kromě Jody, je to autismus. Může za to autismus. Začal jsem autismus brát jako takového nenávisného ducha, přízrak, démona. Občas to doopravdy je, jako bychom žili ve *Vymítači ďábla*. Někdy by mě ani nepřekvapilo, kdyby se mu hlava začala otáčet o tři sta šedesát stupňů a u toho by zvracel zelený sliz po celém pokoji. Aspoň bych mohl říct: „To je v pohodě, to je autismus – a ten sliz jde dolů horkou vodou.“ Pojmenování ale pomůže jenom do určité

míry. Nepomůže vám spát, nezabrání vám se rozčilovat a deptat, když po vás někdo něco hází nebo něco rozbíjí. Nezabrání vám dělat si starosti o vaše dítě a jeho život, co s ním bude za deset, dvacet, třicet let. Kvůli autismu to není „já a Jody“, ale „já, Jody a problém se Samem“. Tak mi to připadá. Ale říct to nemůžu. Nemůžu na to skoro ani pomyslet.

„To všechno ohledně Sama...“ nedokončím, ale stačí to.

„Já vím. Ale ty potřebuješ pomoc. Musíš tomu čelit. Nechceš se v sobotu zastavit? Vzít ho někam ven?“

Nervózně si pohrávám s telefonem, obracím ho v dlaních. Představuju si Sama v parku, jak brečí a utíká pryč. Proběhne branou. Vlétne do silnice.

„Bylo by to trochu složité, možná mě budou potřebovat v práci.“

Ale vidím její ledový pohled, záblesk zlosti, který je zjevný dokonce i v hluku kavárny.

„Ale jo, jasně,“ řeknu.

„Můžeme si pak promluvit o té škole.“

„Jo. Uděláme to tak.“

„Tak se měj, Alexi. Opatruj se.“

„Tý taky. Mrzí mě to. Hrozně mě to mrzí.“